

Կենդանի կամ մահացած
դոնորների մարմնի և
մարմնի մասերի
առնչությամբ ֆինանսական
օգուտ ստանալու արգելքի
սկզբունքի իրագործման
ուղեցույց

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Կենդանի կամ մահացած
դոնորների մարմնի և
մարմնի մասերի
առնչությամբ
Ֆինանսական օգուտ
ստանալու արգելքի
սկզբունքի իրագործման
ուղեցույց

Եվրոպայի խորհուրդ

Ֆրանսերեն հրատարակությունը.

*Guide pour la mise en œuvre du
principe d'interdiction du profit
relatif au corps humain et à ses
parties provenant
de donneurs vivants ou décédés*

Սույն փաստաթղթի կամ
դրա առանձին մասերի
վերատպման կամ
թարգմանության մասին բոլոր
խնդրանքները պետք է
հասցեագրել
Հաղորդակցության
տնօրինությանը (Directorate of
Communication, F-67075
Strasbourg Cedex or
publishing@coe.int):

Սույն փաստաթղթին առնչվող
ցանկացած այլ
նամակագրություն պետք է
հասցեագրել Մարդու
իրավունքների և օրենքի
գերակայության գլխավոր
տնօրինությանը:
Կազմի լուսանկարը.

© Shutterstock

Կազմը և շարվածքը.
Եվրոպայի խորհրդի

Փաստաթղթերի և
հրապարակումների
վարչություն

© Եվրոպայի խորհուրդ,
մարտ, 2018 թ.

Տպագրվել է Եվրոպայի
խորհրդում

Նախաբան

Սույն ուղեցույցի մշակումը նախաձեռնել է Կենսաէթիկայի հանձնաժողովը (DH-BIO)՝ նպատակ ունենալով պարզաբանել Կենսաբանության և բժշկության կիրառության ոլորտում մարդու իրավունքների և մարդ արարածի արժանապատվության պաշտպանության մասին կոնվենցիայի («Մարդու իրավունքների և կենսաբժշկության մասին կոնվենցիա»՝ «Օվիեդոյի կոնվենցիա», ETS No. 164, 1997 թ.) 21-րդ հոդվածով ամրագրված՝ ֆինանսական օգուտ ստանալու արգելքի սկզբունքի կիրառության պայմանները և հեշտացնել դրանց կիրառությունը, ինչպես նաև՝ Մարդու օրգանների և մարդկային ծագում ունեցող հյուսվածքների փոխպատվաստման մասին լրացուցիչ արձանագրության (CETS No. 186) կիրառությունը: Այդ սկզբունքի համաձայն՝ «մարդու մարմինը և մարմնի մասերը որպես այդպիսին չպետք է ֆինանսական օգուտ ստանալու միջոց լինեն»:

2016 թվականի փետրվարին Կենսաէթիկայի հանձնաժողովը (DH-BIO) ֆինանսական օգուտ ստանալու արգելքի հարցերով ժամանակավոր աշխատանքային խումբ ստեղծեց՝ այդ կերպ հետամուտ լինելով Մարդու օրգանների առևտրայնացման բոլոր ձևերի արգելքի մասին Կենսաէթիկայի հանձնաժողովի և Օրգանների փոխպատվաստման հարցերով եվրոպական հանձնաժողովի (CD-P-TO) կողմից 2014 թվականի մայիսին ընդունված հռչակագրին, ինչպես նաև՝ Եվրոպայի խորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովի Սոցիալական հարցերի, առողջության և կայուն զարգացման հարցերի հանձնաժողովի ընդունած հայտարարությանը (2014 թ. հունիս) և Նախարարների կոմիտեի ընդունած հայտարարությանը (2014 թ. հուլիս):

Ժամանակավոր աշխատանքային խումբը կազմված էր Կենսաէթիկայի հանձնաժողովի ներկայացուցիչներից և Եվրոպայի խորհրդի համապատասխան այլ հանձնաժողովների (մասնավորապես՝ Օրգանների փոխպատվաստման հարցերով եվրոպական հանձնաժողովի և Արյան փոխներարկման հարցերով եվրոպական հանձնաժողովի) փորձագետներից: Առողջապահության համաաշխարհային կազմակերպությունը և Եվրոպական հանձնաժողովը նույնպես մասնակցեցին ժամանակավոր աշխատանքային խմբի նիստերին: Սկզբում խումբը նախագահում էր տկն. Դորիս Կոլֆսլեհները (Ավստրիա) Կենսաէթիկայի հանձնաժողովի բյուրոյից, սակայն Ավստրիայում նրա պաշտոնի փոփոխությունից և Կենսաէթիկայի հանձնաժողովից հեռանալուց հետո ժամանակավոր աշխատանքային խմբի նախագահի պաշտոնը ստանձնեց տկն. Ռիտվա Հալիլյան (Ֆինլանդիա), ով նույնպես Կենսաէթիկայի հանձնաժողովի բյուրոյի անդամ է:

Սույն ուղեցույցի նախագծի նախնական տարբերակը ժամանակավոր աշխատանքային խմբի կողմից մշակվեց 2016 թվականին անցկացված երեք նիստերի ընթացքում: Դրանից հետո տեքստն ուղարկվեց Կենսաէթիկայի հանձնաժողովին, որը 2017 թվականին խմբագրական վերանայման ենթարկեց տեքստը, ապա՝ ընդունեց այն 2017 թվականի դեկտեմբերի 4-ին: Դրանից հետո ուղեցույցն ուղարկվեց Օրգանների փոխպատվաստման հարցերով եվրոպական հանձնաժողովին և Արյան փոխներարկման հարցերով եվրոպական հանձնաժողովին: Օրգանների փոխպատվաստման հարցերով եվրոպական հանձնաժողովն ընդունեց ուղեցույցը 2018 թվականի հունվարի 11-ին:

Ներածություն

1. Սույն փաստաթուղթն ուղենիշներ է պարունակում առ այն, թե ինչպես է պետք մեկնաբանել կենդանի կամ մահացած դոնորների մարմնի և մարմնի մասերի առնչությամբ ֆինանսական օգուտ ստանալու արգելքի սկզբունքը, որն ամրագրված է Կենսաբանության և բժշկության կիրառության առնչությամբ մարդու իրավունքների և մարդ արարածի արժանապատվության պաշտպանության մասին կոնվենցիայի (ETS No. 164, «Օվիեդոյի կոնվենցիա») 21-րդ հոդվածում, որպեսզի բարելավվի այդ սկզբունքի գործնական իրագործումը:

2. Դոնորական նվիրատվության առնչությամբ ֆինանսական օգուտ ստանալու արգելքի սկզբունքը նպատակ ունի հարգանք ապահովել.

- ▶ Կենդանի դոնորների և ստացողների արժանապատվության և իրավունքների նկատմամբ,
- ▶ Մահացած դոնորի մարմնի անօտարելիության նկատմամբ:

Այդ սկզբունքը նպաստում է նաև.

- ▶ Անշահախնդիր դոնորական նվիրատվության խրախուսմանը, և
- ▶ Մարդու մարմնի նվիրաբերված մասերի անվտանգության և որակի ապահովմանը՝ այդ կերպ նպաստելով դոնորական նվիրատվության այնպիսի համակարգի պահպանությանը, որի նկատմամբ մարդիկ կարող են վստահություն ունենալ:

3. Մարդու մարմնի և մարմնի մասերի առնչությամբ ֆինանսական օգուտը, որպես այդպիսին, ներառում է անմիջականորեն կենդանի դոնորներին կամ մահացած դոնորների ընտանիքներին կամ որևէ երրորդ անձի կատարվող վճարումները կամ շահագրգռող գործողությունները: Այն կարող է ազդել հասարակության ամենախոցելի անդամների վրա՝ վերջիններիս ենթարկելով շահագործման վտանգի:

4. Ֆինանսական օգուտ ստանալու արգելքը չի բացառում.

- ▶ Օրգանները, հյուսվածքները կամ բջիջներն հանելու կամ հարակից բուժզննությունների պատճառով բաց թողնված օգուտների դիմաց կամ հիմնավորված այլ ծախսերի դիմաց կենդանի դոնորին փոխհատուցելը,
- ▶ Օրգանները, հյուսվածքները կամ բջիջներն հանելու հետևանքով պատճառված անհարկի վնասի պարագայում տրվող փոխհատուցումը:

Ուստի, դոնորական նվիրատվությունը պետք է դոնորի համար ֆինանսական տեսանկյունից չեզոք լինի:

5. Ավելին, ֆինանսական օգուտ ստանալու արգելքը չի բացառում դոնորական նվիրատվության առնչությամբ մատուցված բժշկական ծառայությունների կամ հարակից տեխնիկական ծառայությունների դիմաց հիմնավորված վճարման կատարումը:

6. Տվյալ սկզբունքը կիրառելի է մարդու մարմնի կամ դրա մասերի ցանկացած դոնորական նվիրատվության նկատմամբ՝ անկախ

նվիրատվության նպատակից:

Ֆինանսական օգուտ ստանալու արգելքի սկզբունքին առնչվող իրավական փաստաթղթերը և մասնագիտական ստանդարտները

7. Մարդու մարմնից կամ դրա մասերից որպես այդպիսին ֆինանսական օգուտ ստանալու արգելքն ամրագրված է.

- ▶ Մարդու իրավունքների և կենսաբժշկության մասին կոնվենցիայի 21-րդ հոդվածում, որով նախատեսվում է, որ «մարդու մարմինը և մարմնի մասերը որպես այդպիսին չպետք է ֆինանսական օգուտ ստանալու միջոց լինեն»:
- ▶ Մարդու օրգանների և մարդկային ծագում ունեցող հյուսվածքների փոխապատվաստման մասին լրացուցիչ արձանագրության (ETS No. 186) 21-րդ հոդվածում, որով նախատեսվում է, որ «մարդու մարմինը և մարմնի մասերը որպես այդպիսին չպետք է ֆինանսական օգուտ կամ համանման առավելություններ ստանալու միջոց լինեն»:

8. Մարդու իրավունքների և կենսաբժշկության մասին կոնվենցիայի՝ Կենսաբժշկական հետազոտությունների մասին լրացուցիչ արձանագրությամբ (CETS No. 195) նախատեսվում է նաև դրույթ անհարկի ազդեցության մասին, որը ներառում է նաև ֆինանսական բնույթի ազդեցությունը, ինչն արգելվում է գործադրվել անձանց նկատմամբ՝ նրանց հետազոտություններին մասնակից դարձնելու նպատակով:

9. Մարդու օրգանների թրաֆիքինգի դեմ Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայում (CETS No. 216) ֆինանսական օգուտը կամ համանման առավելություններն հիշատակվում են որպես հիմք՝ կենդանի կամ մահացած դոնորներից մարդու օրգաններն ապօրինաբար վերցնելը որպես քրեական հանցագործություն որակելու համար:

10. Ֆինանսական օգուտ ստանալու արգելքի սկզբունքն անբակտելիորեն կապված է օրգանների և հյուսվածքների թրաֆիքինգի արգելքի հետ, որն ամրագրված է Մարդու օրգանների և մարդկային ծագում ունեցող հյուսվածքների փոխապատվաստման մասին լրացուցիչ արձանագրության 22-րդ հոդվածում:

11. Մարդու օրգանների և մարդկային ծագում ունեցող հյուսվածքների փոխապատվաստման մասին լրացուցիչ արձանագրության բացատրական զեկույցում 22-րդ հոդվածի կապակցությամբ օրինակներ են բերվում ներկայացնելու համար, թե ինչու է պետք արգելել օրգանների և հյուսվածքների առուվաճառքն ուղղակի կամ անուղղակի ֆինանսական օգուտ ստանալու նպատակով, մասնավորապես՝ հաշվի առնելով թրաֆիքինգ կատարողների կողմից անձանց հարկադրանքի ենթարկելու ռիսկը, որը հնարավոր է կամ նրանց շահագրգռելու փոխարեն որպես այլընտրանք, կամ ի լրումն դրան: Շահագործող այդ գործելակերպն իր հերթին սասանում է մարդկանց վստահությունը դոնորական նվիրատվության համակարգի նկատմամբ:

12. Ֆինանսական օգուտ ստանալու արգելքի սկզբունքը կրկնվել է

Կենսաէթիկայի հանձնաժողովի (DH-BIO) և Օրգանների փոխպատվաստման հարցերով Եվրոպական հանձնաժողովի (CD-P-TO) կողմից՝ մարդու օրգանների առևտրայնացման բոլոր ձևերի արգելքի մասին համատեղ հռչակագրում, որն ընդունել է նաև Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեն: Սկզբունքը հիշատակված է նաև Արյան փոխներարկման բնագավառում դոնորների և ստացողների առողջության պաշտպանության մասին Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի Անդամ պետություններին ուղղված թիվ R (95) 14 հանձնարարականում, ինչպես նաև Օրգանների փոխպատվաստման հարցերով Եվրոպական հանձնաժողովի (CD-P-TO) *Մարդկային կիրառության համար նախատեսված հյուսվածքների և բջիջների որակի և անվտանգության ուղեցույցում* և *Փոխպատվաստման համար նախատեսված օրգանների անվտանգության ուղեցույցում*:

13. Ավելին, ֆինանսական օգուտ ստանալու արգելքի սկզբունքն ամրագրված է նաև Եվրոպական միության Հիմնական իրավունքների խարտիայի 3(2) հոդվածի 3-րդ ենթակետում:

14. Բացի դրանից, Եվրամիության մի շարք դիրեկտիվներում հիշատակվում է «չվճարվող հոժարակամ նվիրատվություններ» հասկացությունը, մասնավորապես՝ կապված մարդու արյան և արյան բաղադրիչների հետ (2002/98/EC դիրեկտիվ), մարդու հյուսվածքների և բջիջների հետ (2004/23/EC դիրեկտիվ) և փոխպատվաստման համար նախատեսված՝ մարդու օրգանների հետ (Directive 2010/53/EU դիրեկտիվ):

15. Ֆինանսական օգուտ ստանալու արգելքի սկզբունքն արտացոլված է նաև Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության (ԱՀԿ) Մարդու բջիջների, հյուսվածքների և օրգանների փոխպատվաստման ուղղորդող սկզբունքներում (5-րդ ուղղորդող սկզբունք):

16. Եվ, վերջապես, գոյություն ունեն միջազգային մասնագիտական ստանդարտներ, որոնցում նույնպես կրկնվում է ֆինանսական օգուտ ստանալու արգելքի սկզբունքը, մասնավորապես՝ Օրգանների թրաֆիքինգի և փոխպատվաստումային զբոսաշրջության մասին ստամբուլյան հռչակագիրը:

Բաց թողնված օգուտների դիմաց կամ հիմնավորված այլ ծախսերի դիմաց կենդանի դոնորին փոխհատուցելը

17. Մարդու իրավունքների և կենսաբժշկության մասին կոնվենցիայում նշվում է, որ բաց թողնված օգուտների դիմաց փոխհատուցելը կամ կրած ծախսերը փոխհատուցելն ընդունելի է: Այդ մոտեցումը կրկնվում է Մարդու օրգանների և մարդկային ծագում ունեցող հյուսվածքների փոխպատվաստման մասին լրացուցիչ արձանագրության մեջ, որով թույլատրվում է բաց թողնված օգուտների դիմաց փոխհատուցելը կամ հիմնավորված ծախսերը փոխհատուցելը:

18. Մարդու բջիջների, հյուսվածքների և օրգանների վերաբերյալ ԱՀԿ-ի

ուղղորդող սկզբունքներում, որոնք հաստատվել են Առողջապահության 63-րդ համաշխարհային վեհաժողովում 2010 թվականի մայիսին (WHA63.22 բանաձև), նախատեսվում է, որ «բջիջներ, հյուսվածքներ և օրգաններ գնելու կամ վաճառելու արգելքը չի բացառում դոնորի կրած ողջամիտ և հավաստիանալի ծախսերի փոխհատուցումը», ուստի՝ բանաձևում թույլատրելի է համարվում հիմնավորված ծախսերի փոխհատուցումը:

19. Արյան փոխներարկման բնագավառում դոնորների և ստացողների առողջության պաշտպանության մասին Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի՝ Անդամ պետություններին ուղղված թիվ R (95) 14 հանձնարարականում չվարձատրվող հոժարակամ դոնորական նվիրատվությունը սահմանվում է հետևյալ կերպ.

«Դոնորական նվիրատվությունն համարվում է հոժարակամ և չվարձատրվող, եթե անձն արյուն, շիճուկ կամ բջջային բաղադրիչներ է տալիս իր հոժար կամքով և դրա դիմաց չի ստանում վճարում ո՛չ դրամով, ո՛չ այլ եղանակներով, որոնք կարող էին փողի փոխարինիչներ համարվել: Դա ներառում է աշխատանքից բացակայության ժամանակը՝ բացառությամբ այն ժամանակի, որը ողջամտորեն անհրաժեշտ է դոնորական նվիրատվությունը կատարելու և ճանապարհորդելու համար: Ոչ մեծ հուշանվերները, հյուրասիրությունները և ճանապարհորդելու ուղղակի ծախսերի փոխհատուցումն համատեղելի են հոժարակամ և չվարձատրվող դոնորական նվիրատվության սկզբունքին»:

20. Այսպիսով, վերոհիշյալ իրավական փաստաթուղթը ֆինանսական չեզոքության պահանջ է սահմանում կենդանի դոնորի համար՝ թույլատրելով դոնորական նվիրատվության հետ կապված ծախսերի ուղղակի փոխհատուցումը: Ոլորտում ձևավորված միասնական պրակտիկային համահունչ՝ «փոխհատուցում» եզրույթը սույն ուղեցույցի իմաստով վերաբերում է ծախսերին (օրինակ՝ դոնորական նվիրատվության հետ կապված ճանապարհորդական և այլ ծախսերին) և դոնորական նվիրատվության կապակցությամբ բաց թողնված օգուտին:

21. Սահմանված այն պահանջը, որի համաձայն փոխհատուցումը պետք է լինի հիմնավորված, որպեսզի ընդունելի համարվի, հեշտորեն կարող է բավարարվել այն դեպքերում, երբ փոխհատուցվում են միայն այն ծախսերը, որոնց վերաբերյալ դոնորը կարող է ներկայացնել ստացականներ, ինչը նշանակում է, որ կփոխհատուցվեն իրական և փաստացի ծախսերը: Դա սովորաբար բավական պարզ գործընթաց է, երբ փոխհատուցվում են ճանապարհորդության տոմսերի ծախսերը կամ ստացականներով հիմնավորվող այլ ընթացիկ ծախսեր:

22. Դոնորական նվիրատվության արդյունքում կրած այլ ծախսերը, օրինակ՝ բաց թողնված օգուտը, խնամքի տակ գտնվող անձանց խնամքի ծախսերը կամ նվիրատվությանն հետամուտ լինելու ծախսերն հաշվարկելը կարող է ավելի դժվար լինել: Գլխավոր սկզբունքն այն է, որ դոնորները չպետք է դոնորական նվիրատվության արդյունքում ֆինանսական օգուտ քաղեն կամ ֆինանսական կորուստ կրեն: Նրանց պատշաճ փոխհատուցումն ապահովելու համար անհրաժեշտ է, որպեսզի դոնորները փաստացի կրած ծախսերի կամ կորուստների հիմնավորումներ ներկայացնեն:

23. Եթե փոխհատուցումը տրվում է հաստատագրված

դրույքաչափով, ապա դրա իրագործման պայմանները պետք է նախատեսված լինեն ներպետական օրենսդրությամբ և ներառեն փոխհատուցման վերին սահմանաչափը: Եթե վերին սահմանաչափն օրենքով նախատեսված չէ, ապա այն պետք է նախատեսվի ներպետական օրենսդրությամբ ստեղծված անկախ մարմնի կողմից:

24. Հաստատագրված դրույքաչափով փոխհատուցման համակարգը պետք է թափանցիկ լինի և չունենա նվիրատվություն կատարելուն դրդող շահագրգռող գործոնի դերակատարում:

25. Պետք է միջոցներ ձեռնարկվեն դոնորական նվիրատվության արդյունքում դոնորներին պատճառվող վնասի ռիսկը նվազագույնի հասցնելու ուղղությամբ, մասնավորապես՝ ստեղծելով ազգային գրանցամատյաններ կամ հետազօտելիության համակարգեր, որոնցով կսահմանափակվի մեկ անձի կողմից կատարվող դոնորական նվիրատվությունների հաճախականությունը:

26. Կենդանի դոնորներին տրվող փոխհատուցումն ուղղակիորեն կապված է դոնորական նվիրատվության առնչությամբ (այդ թվում՝ դոնորի բուժզննության փուլում, ինչպես նաև դոնորական նվիրատվությունից հետո կազմակերպվող ընթացակարգերում) դոնորի կրած իրական ծախսերի և բաց թողած իրական օգուտների հետ, անգամ եթե հետազոտություններով որոշվել է, որ տվյալ դոնորը պատշաճ դոնոր չէ դոնորական նվիրատվություն կատարելու համար:

27. Փոխհատուցումը չպետք է որևիցե պարագայում անմիջականորեն կապված լինի դոնորական նվիրատվության հետ, քանի որ վերջինս չունի իրեն վերագրվող ֆինանսական արժեք: Պրակտիկայում դա նշանակում է, որ փոխհատուցումը չպետք է տարբեր լինի՝ կախված վերջնական նպատակից, այսինքն՝ կապված բուժման կամ հետազոտության նպատակից, կամ կախված դոնորական նվիրատվության առարկայի որակից կամ ստացողի պարագայում ապահովված վերջնարդյունքից:

28. Փոխհատուցումը չպետք է անբարեխիղճ մրցակցություն (այսինքն՝ ֆինանսական շարժառիթներով առաջնորդվող մրցակցություն) առաջացնի հաստատությունների միջև դոնորների հավաքագրման հարցում, մասնավորապես՝ հաստատագրված դրույքաչափով փոխհատուցման համակարգերի համատեքստում:

Վճարումը մատուցված բժշկական ծառայությունների կամ հարակից տեխնիկական ծառայությունների դիմաց

29. Մարդու իրավունքների և կենսաբժշկության մասին կոնվենցիայի՝ Մարդու օրգանների և մարդկային ծագում ունեցող հյուսվածքների փոխպատվաստման մասին լրացուցիչ արձանագրությամբ ուղղակիորեն թույլատրվում է «հիմնավորված գումարի վճարումն իրավաչափ բժշկական ծառայությունների կամ հարակից տեխնիկական ծառայությունների դիմաց, որոնք մատուցվել են փոխպատվաստման առնչությամբ»: Բացատրական զեկույցում հստակեցվում է, որ դա կարող է ներառել «հանելու, տեղափոխելու, նախապատրաստելու, պահպանելու և պահեստավորելու ծախսերը, ... որոնք իրավաչափորեն կարող են խելամիտ փոխհատուցման

անհրաժեշտություն առաջացնել»:

30. Մարդու իրավունքների և կենսաբժշկության մասին կոնվենցիայի Բացատրական գեկույցում 21-րդ հոդվածի կապակցությամբ նույնպես բերվում են այնպիսի տեխնիկական գործողությունների օրինակներ, որոնց համար կարող է ծախսերը հոգալու նպատակով տրվող խելամիտ փոխհատուցման անհրաժեշտություն առաջանալ: Այդպիսիք են «նմուշառումը, թեստավորումը, պաստերիզացիան, մասնատումը, մաքրումը, պահեստավորումը, ցանքս կատարելը, տրանսպորտը և այլն»:

31. Մարդու իրավունքների և կենսաբժշկության մասին կոնվենցիայի 21-րդ հոդվածը չի արգելում առկա իրավական դաշտի շրջանակում մարդկային հյուսվածք պարունակող բուժական պարագաների և բժշկական սարքերի առուծախը, եթե դրանք ստացվել են արտադրական գործընթացի արդյունքում՝ պայմանով, որ էլակետային նյութ ծառայած հյուսվածքը որպես այդպիսին չլինի առուծախի առարկա:

32. Կենդանի կամ մահացած դոնորի մարմնի մասերի դոնորական նվիրատվության հետ կապված բժշկական ծառայությունների համար հիվանդանոցում կամ դոնորական կենտրոնում գործող փոխհատուցման և պարզևավճարների համակարգերը պետք է համադրելի լինեն նույն հիվանդանոցում կամ կենտրոնում, կամ նույն պետության համանման կառույցներում բժշկական թիմի կողմից մատուցվող այլ ծառայությունների դիմաց գանձվող վճարումներին: Մասնավորապես, թույլատրելի չեն համապատասխան անձանցից դոնորական նվիրատվություն անելու համաձայնություն կամ թույլտվություն ստանալու կապակցությամբ տրվող պարզևավճարները:

33. Մարդու մարմնի և մարմնի մասերի դոնորակն նվիրատվության առնչությամբ մատուցվող տեխնիկական ծառայությունների գծով վճարները որպես այդպիսին չպետք է գերազանցեն գործառնական ծախսերը և պետք է համադրելի լինեն տվյալ պետությունում համանման տեխնիկական ծառայությունների արժեքին՝ անկախ դրանց իրավական կարգավիճակից: Վճարները կարող են, ի թիվս այլ բաների, ներառել գնելու, թեստավորելու, մշակելու, պահեստավորելու, տարածելու, անձնակազմի, տրանսպորտի, ենթակառուցվածքի և վարչարարության ծախսերը, ինչպես նաև՝ առաջարկվող ծառայությունների երկարաժամկետ հարատևելիությունն ապահովելու համար ժամանակակից գործընթացների և տեխնիկայի մեջ անհրաժեշտ ներդրումների արժեքը:

34. Տեխնիկական ծառայություններ մատուցողները պետք է պարտավոր լինեն ապահովել իրենց ծառայությունների վճարների հաշվարկի և իրենց ծառայությունների ֆինանսական կառավարման թափանցիկությունը, որպեսզի պահպանվի ֆինանսական օգուտ ստանալու արգելքի սկզբունքը, և որպեսզի գործի դոնորական նվիրատվությունների այնպիսի համակարգ, որի նկատմամբ վստահություն կկարողանան ունենալ թե՛ դոնորները, թե՛ ստացողները: Թափանցիկության այս պարտավորությունը վերաբերում է նաև մարդու մարմնի այլ մասերին, որոնք որպես այդպիսին օգտագործվում են որպես էլակետային նյութ բջջահենք բուժումների և բժշկական սարքերի մշակումների և/կամ ստեղծման համար:

պատճառված անհարկի վնասի փոխհատուցումը

35. Մարդու իրավունքների և կենսաբժշկության մասին կոնվենցիայի՝ Մարդու օրգանների և մարդկային ծագում ունեցող հյուսվածքների փոխպատվաստման մասին լրացուցիչ արձանագրությունը դոնորներին թույլ է տալիս փոխհատուցում ստանալ հեռացնելու պատճառով կրած անհարկի վնասի դիմաց, եթե այդ վնասի առաջացումն համապատասխան ընթացակարգերի բնականոն հետևանք չէ: Լրացուցիչ արձանագրության մեջ նշվում է «արդար փոխհատուցում՝ օրենքով սահմանված պայմաններով և կարգով»:

36. Դոնորական նվիրատվության պատճառով կրած անհարկի վնասի չափը որոշվում է՝ հիմնվելով կենդանի դոնորների կլինիկական վիճակի պատշաճ հետազա հսկողության և բացասական ռեակցիաների մոնիթորինգի վրա: Մարդու իրավունքների և կենսաբժշկության մասին կոնվենցիայի՝ Մարդու օրգանների և մարդկային ծագում ունեցող հյուսվածքների փոխպատվաստման մասին լրացուցիչ արձանագրության 7-րդ հոդվածով նախատեսվում են բժշկական հետազա հսկողության միջոցառումներ կենդանի դոնորների նկատմամբ, իսկ բացատրական զեկույցում նշվում է, որ «հետազա հսկողության բնույթը և տևողությունը պետք է կախված լինեն միջամտության բնույթից և անձի առողջության համար այդ միջամտության հետևանքներից»:

37. Եթե դոնորական նվիրատվության համար անհրաժեշտ են կլինիկական վիճակի հետազա հսկողության միջոցառումներ (օրինակ, օրգանների դոնորական նվիրատվության դեպքում կամ, եթե դա թույլատրվում է, օոցիտների նվիրատվության դեպքում), ապա պետք է բացառել դոնորական նվիրատվությունն այն դոնորների կողմից, ում պարագայում նման հսկողության միջոցառումներն հնարավոր չէ երաշխավորել:

Դոնորական նվիրատվության գովազդի և խթանման թույլատրելի միջոցառումները ֆինանսական օգուտ ստանալու արգելքի սկզբունքի լույսի ներքո

38. Մարդու իրավունքների և կենսաբժշկության մասին կոնվենցիայի՝ Մարդու օրգանների և մարդկային ծագում ունեցող հյուսվածքների փոխապատվաստման մասին լրացուցիչ արձանագրության 21-րդ հոդվածով և Մարդու օրգանների թրաֆիքինգի դեմ Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայի 21-րդ հոդվածով նախատեսվում են գովազդի և խթանման միջոցառումների սահմանափակումները, որոնցից պարզ է դառնում, որ արգելվում է օրգանների կամ հյուսվածքների անհրաժեշտությունը կամ առկայությունը գովազդելու ցանկացած փորձ, որի նպատակն է որևէ սուբյեկտի համար ֆինանսական կամ համանման առավելություն ստանալը կամ տրամադրելը:

39. Այնուամենայնիվ, գովազդի և խթանման միջոցառումները կարող են թույլատրելի լինել, եթե այդ միջոցառումներն «անշահախնդիր նպատակներ» են հետապնդում, որոնք համադրելի են ֆինանսական օգուտ ստանալու արգելքի հետ:

40. «Անշահախնդիր նպատակներ» հետապնդող միջոցառումները ներառում են.

- ▶ Տեղեկություններ այլ բուժումների կամ բժշկական հետազոտությունների համար մարդու մարմնի դոնորական նվիրատվություն կատարելու անհրաժեշտության մասին, որոնք կարող են ներառել գովազդի և խթանման տարաբնույթ քարոզարշավները, օրինակ՝ Օրգանների դոնորության և փոխապատվաստման եվրոպական օրվա միջոցառումները կամ Արյան դոնորի համաշխարհային օրվա միջոցառումները կամ տեղեկություններ կառավարական կայքէջերի կամ դոնորական կենտրոնների կայքէջերի մասին,
- ▶ Անշահախնդիր դոնորական նվիրատվության գնահատումը և դրա դիմաց երախտագիտություն հայտնելը՝ ցանկացած մեթոդով, որը պատշաճ մեթոդ է դոնորական նվիրատվության տվյալ ձևի և տվյալ դոնորի համար, օրինակ՝ դոնորի ընտանիքին ուղղված շնորհակալական նամակները, եթե դրանք թույլատրված են, ինչպես նաև հարգելով անձնական կյանքի գաղտնիքը, անձի անունն հանրային հիշատակարաններում ներառելը կամ դոնորներին հավաստագրեր հանձնելը,
- ▶ Միջամտությունները, որոնք նպատակ ունեն վերացնել այն խոչընդոտները և այն գործոնները, որոնք կարող են հետ պահել դոնորական նվիրատվություն անելու հակվածություն ունեցող անձանց, օրինակ՝ դոնորական նվիրատվություն առնչությամբ կատարվող փաստացի ծախսերի փոխհատուցումը և բաց թողնված փաստացի օգուտների փոխհատուցումը:

41. «Ոչ անշահախնդիր նպատակներ» հետապնդող միջոցառումները, որոնք համատեղելի չեն ֆինանսական օգուտ ստանալու արգելքի հետ, ներառում են.

- ▶ Բնափրեղեն համապատասխան օգուտներ առաջարկող միջամտությունները, որոնք նպատակ ունեն խրախուսել այն

անձանց, ովքեր առանց այդ միջամտությունների չէին ցանկանա դիտարկի դոնորական նվիրատվություն անելու նպատակահարմարությունը,

- ▶ Ֆինանսական խթանները, որոնց շնորհիվ դոնորը դոնորական նվիրատվության արդյունքում հայտնվում է ավելի լավ ֆինանսական վիճակում:

Օգտագործված տեքստերը

Եվրոպայի խորհուրդ

Մարդու իրավունքների և կենսաբժշկության մասին կոնվենցիա (CETS No. 164), հոդված 21

www.coe.int/en/web/conventions/fulllist//conventions/treaty/164

Մարդու օրգանների և մարդկային ծագում ունեցող հյուսվածքների փոխպատվաստման մասին լրացուցիչ արձանագրություն (CETS No. 186), հոդված 21

www.coe.int/en/web/conventions/fulllist//conventions/treaty/186

Մարդու օրգանների թրաֆիքինգի դեմ Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիա (CETS No. 216)

www.coe.int/en/web/conventions/fulllist//conventions/treaty/216

Մարդու օրգանների առևտրայնացման բոլոր ձևերի արգելքի մասին հռչակագիր, ընդունվել է Կենսաէթիկայի հանձնաժողովի և Օրգանների փոխպատվաստման հարցերով եվրոպական հանձնաժողովի կողմից

[www.coe.int/t/dg3/healthbioethic/Activities/05_Organ_transplantation_en/INF\(2014\)10%20e%20declaration.pdf](http://www.coe.int/t/dg3/healthbioethic/Activities/05_Organ_transplantation_en/INF(2014)10%20e%20declaration.pdf)

Մարդու օրգանների առևտրայնացման բոլոր ձևերի արգելքի մասին Նախարարների կոմիտեի հայտարարությունը

<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=2215115&Site=COE&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383>

Արյան փոխներարկման բնագավառում դոնորների և ստացողների առողջության պաշտպանության մասին Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի Անդամ պետություններին ուղղված թիվ R (95) 14 հանձնարարական

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documntId=09000016804da051>

Օրգանների փոխպատվաստման հարցերով եվրոպական հանձնաժողովի (CD-P-TO) Մարդկային կիրառության համար նախատեսված հյուսվածքների և բջիջների որակի և անվտանգության ուղեցույց

www.edqm.eu/en/publicationstransfusionandtransplantation

Օրգանների փոխպատվաստման հարցերով եվրոպական հանձնաժողովի (CD-P-TO) Փոխպատվաստման համար նախատեսված օրգանների անվտանգության ուղեցույց

www.edqm.eu/en/publicationstransfusionandtransplantation

Արյան փոխներարկման հարցերով եվրոպական հանձնաժողովի (CDPTS) ուղեցույց արյան բաղադրիչների նախապատրաստման, օգտագործման և որակի վերահսկողության մասին

www.edqm.eu/en/publicationstransfusionandtransplantation

Եվրոպական միություն

Հիմնական իրավունքների խարտիա, հոդված 3
www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf

Դիրեկտիվ 2002/98/EC մարդու արյունը և արյան բաղադրիչները վերցնելու, թեստավորելու, մշակելու, պահեստավորելու և բաշխելու որակի և անվտանգության ստանդարտների մասին

eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002L0098&from=EN

Դիրեկտիվ 2004/23/EC մարդու հյուսվածքները և բջիջները նվիրաբերելու, գնելու, թեստավորելու, մշակելու, պահպանելու, պահեստավորելու և բաշխելու որակի և անվտանգության ստանդարտների մասին
eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:102:0048:0058:en:PDF

Դիրեկտիվ 2010/53/UE փոխպատվաստման համար նախատեսված մարդկային օրգանների որակի և անվտանգության ստանդարտների մասին
eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aasp0008

Եվրոպական խորհրդարանի 2010 թվականի մայիսի 19-ի բանաձևը Եվրոպական հանձնաժողովի «Օրգանների նվիրատվության և փոխպատվաստման ոլորտում (20092015) անդամ պետությունների միջև համագործակցության սերտացման վերաբերյալ» հաղորդման մասին

www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=//EP//TEXT+TA+P7TA20100183+0+DOC+XML+V0//EN

Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպություն

Մարդու բջիջների, հյուսվածքների և օրգանների փոխպատվաստման մասին ԱՀԿ-ի ուղղորդող սկզբունքներ

www.who.int/transplantation/Guiding_PrinciplesTransplantation_WHA63.22en.pdf

Արյան, արյան բաղադրիչների և մարդկային ծագում ունեցող այլ բժշկական ապրանքների նվիրատվության և կառավարման սկզբունքներ, 5-րդ սկզբունք (Քարտուղարության զեկույցը, որը ներկայացվել է Առողջապահության համաշխարհային վեհաժողովին 2017 թվականի ապրիլի 3-ին)

http://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA70/A70_19en.pdf

Առողջապահության 63-րդ համաշխարհային վեհաժողովի հռչակագիրը. «Մարդու օրգանների և հյուսվածքների փոխպատվաստումը»

http://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA63/A63_R22en.pdf

Այլ կազմակերպություններ

Nuffield Council report on“Human Bodies: Donation for Medicine and Research” <http://nuffieldbioethics.org/project/donation/>

Օրգանների թրաֆիքինգի և փոխպատվաստումային զբոսաշրջության մասին ստամբուլյան հռչակագիրը

www.declarationofistanbul.org/aboutthedeclaration/structureandcontent

Սույն ուղեցույցի նպատակն է հեշտացնել Մարդու իրավունքների և կենսաբժշկության մասին կոնվենցիայի 21-րդ հոդվածով ամրագրված այն սկզբունքի իրագործումը, որի համաձայն մարդու մարմինը և մարմնի մասերը որպես այդպիսին չպետք է ֆինանսական օգուտ ստանալու միջոց լինեն: Սույն ուղեցույցում հստակեցվում են նշված սկզբունքին առնչվող կոնկրետ եզրույթներ, ինչպիսին է, մասնավորապես, փոխհատուցումը: Ուղեցույցն անդրադառնում է նաև ֆինանսական օգուտ ստանալու արգելքի սկզբունքի լույսի ներքո դոնորական նվիրատվության գովազդի և խթանման թույլատրելի միջոցառումներին:

Ուղեցույցը նախատեսված է քաղաքականություն մշակողների, իշխանությունների, առողջապահության ոլորտի մասնագետների, դոնորների, ստացողների և բոլոր նրանց համար, ովքեր հետաքրքրված են մարդու մարմնից նյութեր վերցնելու և օգտագործելու աշխատանքներով կամ ներգրավված են այդ աշխատանքներին:

www.coe.int

Եվրոպայի խորհուրդը մարդու իրավունքների առաջատար կազմակերպությունն է մայրցամաքում: Եվրոպայի խորհրդին անդամակցում են 47 պետություններ, որոնցից 28-ը Եվրոպական միության անդամ պետություններ են: Եվրոպայի խորհրդի բոլոր անդամ պետությունները ստորագրել են Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիան, որը կոչված է պաշտպանելու մարդու իրավունքները, ժողովրդավարությունը և իրավունքի գերակայությունը: Անդամ պետություններում կոնվենցիայի կատարումը վերահսկում է Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը:

